

10.6.2022

Lausuntopalvelu

VN/31974/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle kotoutumisen edistämisestä annetuksi laiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki kotoutumisen edistämistä, jossa palveluiden pääasiallinen järjestämisvastuu siirtyy valtiolta kunnille.

Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE tarkastelee esitystä ammatillisen koulutuksen näkökulmasta.

Yleiset kommentit kotoutumislakia koskevaan lakiehdotukseen

Esitys pyrkii tehostamaan ja kehittämään kotoutumisen alkuvaiheen palveluita, ja tavoitteena on nopeuttaa kotoutumista ja työllistymistä. Sisällöllisesti esitys mm. lyhentäisi kotoutumissuunnitelman voimassaoloaikaa, pyrkii sovittamaan kotoutujien palvelut paremmin osaksi muiden työllisyyspalveluiden kokonaisuutta ja kotoutumiskoulutuksen loppuun tulisi pakollinen kielikoe. AMKE kannattaa esityksen työllistymisen painottamista kotouttamisessa, mutta samalla muistuttaa, että työllistymisen valmiudet tulee varmistaa.

AMKE näkee, että pyrkimyksessä lyhentää kotoutumisaikaa tulisi ottaa laajemmin huomioon yksilölliset tarpeet. Kielen oppimisessa on merkittäviä yksilöllisiä eroja. Yhtenä poikkeuksena mainitaan enimmäiskeston pidentämiseksi sairaus tai vamma. Vieraskielisten osalta oppimisvaikeuksien, esimerkiksi lukihäiriö on vaikeaa tunnistaa.

Kotoutumiskoulutuksen suurimpia ongelmia ovat olleet sen saatavuus ja laatupoikkeamat. Luku- ja kirjoitustaidonkoulutus siirrettiin vuodesta 2018 lähtien kilpailutetusta palvelusta vapaan sivistystyön vastuulle osana valtionosuusjärjestelmää. Kansallisen koulutuksen arviointikeskus Karvin *Maahanmuuttajien koulutuspolut* -arviointiraportin (2020) mukaan muutos on ollut onnistunut.

Ammatillisen koulutuksen kielitaitovaatimusten helpottaminen on nopeuttanut vieraskielisten siirtymistä työelämään, kun kieli- ja ammattiosaamista on ollut mahdollista integroida osaksi oppimista. AMKE esittää, että kotoutumiskoulutus tulee uudistuksen yhteydessä siirtää OKM:n hallinnon alalle osaksi valtionosuusjärjestelmää, koska se parantaisi kotouttamiskoulutuksen laatua, saatavuutta ja tehokkuutta siirtyä työelämään ja jatko-opintoihin.

Kotoutumiskoulutus (24–25 §) ja omaehtoisen opiskelun tukeminen (26–30 §)

Alle 25-vuotiaille tavoitteeksi asetettaisiin vähintään toisen asteen koulutuksen suorittaminen. Perusasteen varassa olevien työllisyysprosentti on keskimäärin vain noin 60 prosenttia eli selvästi alempi kuin vähintään toisen asteen suorittaneilla. Perusasteen varassa olevien työllisyys on usein jaksottaista, ja he usein palaavat työllisyyspalveluiden piiriin. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus JOTPA on arvioinut, että peruskoulun vaatimustason työpaikkojen määrä jatkaa laskuaan tulevaisuudessa automaation ja digitalisaation seurauksena.

AMKE esittää toimintamallia, jossa lähtökohtaisesti kaikille työnhakijoille pitäisi saada toisen asteen tutkinto tai muu työllistävä koulutus kuten esimerkiksi hoiva-avustajan koulutus. Ammatillista koulutusta voidaan toteuttaa työvaltaisesti, joten ammattiosaamisen lisäksi kehittyvät yleiset työelämätaidot ja työssä tarvittava kielitaito.

AMKE kannattaa kotoutumiskoulutuksen päättöarviointia, koska se helpottaa jatko-ohjausta. Opetushallituksen valmisteluvastuulle esitetyn päättöarvioinnin ei tule olla vain tekstipohjainen koe, vaan arvioinnissa tulee ottaa huomioon kokonaisvaltaisesti kirjallinen, kuultu ja puhuttu suomi. Monelle vieraskieliselle tavoitteena oleva B1.1. kielitaitotaso on epärealistinen saavuttaa koulutuksen aikana. Tämä tulee ottaa huomioon yksilön jatkopolkua ja tavoitteita suunniteltaessa.

AMKE pitää hyvänä esityksenä, että yksilöllä on mahdollisuus jatkaa keskeytyksettä kotoutumissuunnitelmassa sovittuja työttömyysetuudella tuettavia omaehtoisia opintoja, vaikka kotoutumissuunnitelman voimassaolo olisi päättynyt.

AMKE kannattaa 24 §:n 2 momentti lisäystä, jonka mukaan kotoutumiskoulutuksen tulisi sisältää myös työssäoppimisjakso tai työ- ja toimintakykyä edistävää toimintaa. AMKE ei pidä kuitenkaan tarkoituksenmukaisena työnhakuvelvoitteen (laki työvoimapalveluista 5 luku 3 §) soveltamista kotoutumiskoulutukseen. Myös työnhakuvelvoitetta omaehtoiseen opiskeluun työttömyysetuudella tulisi soveltaa vain alentavasti, eikä vain perusasteen varassa olevien tutkintokoulutukseen olleenkaan.

Vaikutusten arviointi ja muut perusteluja koskevat huomiot

AMKE huomauttaa, että ruotsinkielinen hallituksen esitys puuttuu kokonaan. Lisäksi tekstissä on asiavirheitä, kuten sekoitetaan hyvinvointialue/kunta vastuunjaossa sekä puutteita mm. tilastotietoa käsittelevän virkkeen perässä lukee "(tarkistetaan)". Tämän kaltaiset useat virheet ja puutteet eivät noudata lainvalmistelun huolellisuusvelvoitetta, eikä herätä luottamusta lainvalmistelun laatuun.

Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE ry

Veli-Matti Lamppu
toimitusjohtaja

Saku Lehtinen
johtava asiantuntija

Lisätiedot johtava asiantuntija, Saku Lehtinen, 040 041 2057, saku.lehtinen@amke.fi